

## BULGARİSTAN'DA YEREL YÖNETİMLER

Mustafa ÇELEN\*

### Özet

*Bulgaristan 2011 yılı itibarıyla 264 belediyeden oluşan tek düzeyli bir yerel yönetim yapısına sahiptir. Büyükşehirlerdeki her belediye ilçe ve topluluk belediyelerini içerisinde barındırmaktadır. Belediyeler seçimle işbaşına gelmiş yerel yönetim meclisleri tarafından belirlenen ve dört yıllığına göreve gelen belediye başkanları tarafından yönetilmektedirler. Bulgaristan'da yerel yönetim bütçelerinde cari harcamalar en önemli gider kalemini meydana getirmektedir. Fonksiyonel sınıflandırmaya göre ise, eğitim, ekonomik işler ve hizmetler, iskan ve kamu refahı hizmetleri ana yerel harcama alanlarını oluşturmaktadır. Bulgaristan'daki yerel yönetimler öz ve paylaşılan vergi gelirlerine, merkezi yönetim transferlerine ve diğer gelir unsurlarına sahiptir. Son yıllarda yerel yönetimleri mali özerkliği artmıştır. Ülkedeki belediyeler herhangi bir üst idari otorite iznine ve sınırlamasına bağlı olmaksızın borçlanmaya gidebilmektedirler.*

**Anahtar Kelimeler:** Bulgaristan, Yerel Yönetimler, Yerel Yönetim Maliyesi

**JEL Sınıflaması:** H70, H71, H72, H74

## LOCAL GOVERNMENTS IN BULGARIA

### Abstract

*Bulgaria is a unitary state which has one tier of sub-national self government consisting of 264 municipalities in 2011. Each municipality is sub-divided in to mayoralties or into wards in the main cities. Municipalities are run by mayors, who are elected for four-year terms, and have directly elected municipal councils. In Bulgaria current expenditure is by far the most important item in local government budget. According to functional expenditure classification education, economic affairs and services, housing and community amenities are main responsible services area. In Bulgaria sub-national public sector revenue is comprised of own-source revenues and shared taxes, grants and other revenues. In the last decade, the local governments'*

---

\* Doç. Dr. Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Maliye Bölümü,  
mcelen@marmara.edu.tr

*fiscal autonomy has increased. The country has local government debt and borrowing policy compatible with the process of fiscal decentralization. The municipalities can borrow without any authorization and limit.*

**Keywords:** Bulgaria, Local Government, Local Government Finance

**JEL Classification:** H70, H71, H72, H74

## 1. Giriş

Bulgaristan hem ülkemizin batıda en uzun sınıra sahip komşumuz olması itibarıyla, hem de ortak Osmanlı geçmişi yönünde yerel yönetim yapılarının birbirinden etkilendiği en önemli Balkan devletlerinden biridir. Özellikle Doğu bloğunun yıkılması ve komünist rejimin çökmesinden sonra ülke hızlı bir reform süreci yaşamaya başlamıştır. Bu sürecin sonucu olarak hem ekonomik hem de siyasal yeni bir örgütlenme modeline adım atmış, NATO ve Avrupa Birliği'ne üye olmuştur. Merkezi yönetim yapısındaki dönüşüm yerel yönetim örgütlenmesini de etkilemiştir.

Bu makalenin amacı Bulgaristan'ın yerel idari ve mali yapısı hakkında açıklayıcı bilgiler sunmaktır. Çalışmanın ilk bölümlerinde yerel idari yapı; ülke hakkında genel bilgileri, anayasal çerçeveyi, merkezi yönetim yapısını ve belediye yönetimlerini içerecek şekilde resmi ve akademik kaynaklara dayalı olarak incelenecektir. Daha sonra ise, ülkedeki yerel mali yapı; yerel yönetim gelirlerini, merkezi yönetim transferlerini, yerel harcamaları ve borçlanma süreçlerini kapsayacak düzeyde analiz edilecektir. Ayrıca mevcut idari ve mali yapının sorunları ve çözüm yolları hakkında da değerlendirmelerde bulunulacaktır.

## 2. Genel Bilgiler

Resmi adı Bulgaristan Cumhuriyeti'dir ve Balkan Yarımadası'nın kuzeyinde yer almaktadır. Ülkenin güneyi Yunanistan, kuzeyi Romanya, güneydoğusu Türkiye batısı Sırbistan ve Makedonya, doğusu ise, Karadeniz ile çevrilidir. Bulgaristan'ın yüzölçümü 110.994 km<sup>2</sup>'dir. Ülkenin 2011 yılı nüfusu yaklaşık 7.365.000 kişidir. Bulgaristan'da km<sup>2</sup>'ye 66 kişi düşmektedir. Ülke nüfusunun yüzde 73'ü şehirlerde, yüzde 27'si ise, kırsal bölgelerde yaşamaktadır. Bulgaristan'da nüfus artış hızı 1990'lı yıllardan itibaren negatiftir. Başkenti yaklaşık 1.204.000 nüfusa sahip Sofya, ikinci büyük şehri ise, Plovdiv'dir. Ülke 2007 yılında Avrupa Birliği'ne üye olmuş, ama Euro bölgesine katılmamıştır. Ülkede resmi para birimi olarak Bulgar Lev'i kullanılmaktadır. 2010 yılı GSYH'sı 36 milyar Euro civarındadır. Bulgaristan AB üyesi ülkeler arasında en düşük kişi başına gelire sahip ikinci devlettir. Ülkenin resmi dili Rumence'dir ve etnik olarak yüzde 84,4'ü Bulgarlardan yüzde 8,8'i Türklerden ve 4,9'u ise, Romanlardan oluşturmaktadır.

## 3. Anayasal Çerçeve

Bulgaristan Osmanlı Devleti'nin bir parçası iken, 1908 yılında tam bağımsız-

---

lığına kavuşmuştur. I. ve II. Dünya Savaşı sırasında Almanya yanında yer almıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında Doğu Bloğu içerisinde konumlanırken, 1990 yılında özgür çok partili seçimler ile Batı tipi demokrasiler ve piyasa ekonomileri arasına katılmıştır. Mevcut Bulgaristan Anayasası 13 Temmuz 1991 yılında referandum ile kabul edilmiş, 2003, 2005, 2006 ve 2007 yılında revizyonlara tabi tutularak AB müktesebatına uyumlu hale getirilmiştir.

Bulgaristan idari, siyasi ve ekonomik açıdan merkezi yönetimin baskın olduğu üniter bir devlettir. Tek meclisli bir yasama oranına sahiptir. Ulusal meclis 240 üyeden oluşmakta, nispi çoğunluğa dayalı olarak çok partili seçimler ile dört yılda bir yenilenmektedir. Yasa yapma dışındaki meclisin temel görevleri; bütçeyi onama, cumhurbaşkanlığı seçimlerini düzenleme, başbakan ve bakanlar kurulunu seçme ve görevden alma, savaş ilan etme ve uluslararası anlaşmaları onama şeklinde ortaya konabilir. Ülkede yürütme işlemi cumhurbaşkanı ve başbakanın başkanlığında hükümet tarafından yerine getirilmektedir. Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkileri kısıtlıdır ve daha çok temsil konumundadır. Ama yine de basit çoğunlukla geçmiş yasaları tekrar görüşülmek üzere meclise gönderebilme yetkisine sahiptir. Cumhurbaşkanı meclis tarafından değil beş yıllık dönem için bir defalığına genel halkoyuyla seçilmektedir. Başbakan yürütmenin güçlü ayağını oluşturmaktadır. Genelde başbakanlık görevi meclis seçimlerinde çoğunluğu sağlayan parti başkanları tarafından yerine getirilmektedir.

Ülkedeki yargı sistemi bağımsız, kuvvetler ayrılığı esasına göre şekillenmektedir. Yargı idari ve adli olmak üzere iki ana yapıdan oluşmaktadır. Yerel mahkemelerin kararlarına üst mahkemeler olan Yargıtay ve Danıştay'da itiraz edilebilmektedir.

Bulgaristan Anayasası'nda yerel yönetimlere ilişkin düzenlemeler yedinci bölümde, Yerinden Yönetim ve Yerel İdareler başlığı altındaki 135-146. maddeler arasında düzenlenmiştir. Ayrıca Anayasa'nın başlangıç bölümünde, (2. madde, 1. paragraf) "Bulgaristan Cumhuriyeti yerinden yönetim ile yönetilen üniter bir devlettir" ibaresi kullanılmıştır. Madde bu haliyle herhangi bir tür yerel otonomi şekli ortaya koymamaktadır.<sup>1</sup> 135. maddede de Bulgaristan topraklarının bölgeler ve belediyeler biçiminde bölündüğü, idari birimlerin ve başkente ve diğer illere yönelik ayrıcalıkların kanunla belirleneceği ifade edilmektedir. 136. maddede ise, belediyelerin yerinden yönetimin gerçekleştirildiği ana idari birimler olduğu, ayrıca vatandaşlara yerinden yönetime katılma hakkının verildiği belirtilmiştir. Bu katılım hakkının dolaylı olarak seçilmiş temsilcilerle ve doğrudan referandumlar veya halk toplantıları yoluyla kullanılabileceği ifade edilmiştir. Aynı madde kapsamında belediyelerin tüzel kişiliği olduğu ve belediye sınırlarının yerleşiklerin kararı ile (referandum) belirleneceği hükme bağlanmıştır. 137. madde de belediyelerin ortak sorunlarının çözümünde işbirliğine gitme imkânlarının olduğu ortaya konmuştur.

---

<sup>1</sup> Nora Ananieva, "Local Self-Government in the Republic of Bulgaria: From Constitutionally Proclaimed Principles to Effective Actions", **Local Self Government and Decentralization in South - East Europe**, Zagreb, 2001, s. 250 (249-272)

#### 4. Yönetim Yapısı

Bulgaristan'ın yönetim yapısı Osmanlı geleneğinin izleri nedeniyle Türk yönetim yapısı ile benzerlikler göstermektedir. Taşra yönetimi il/bölge yönetimlerine dayanmaktadır. İl/bölge yöneticisi merkezi yönetim tarafından atanmış ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı çalışan valilerdir. Valiler hem kentsel hem de sınırları içerisindeki kırsal bölgelerde hükümetin/bakanlıkların temsilcisi konumundadır. Bu bağlamda yerel yönetim olarak değil merkezi yönetimin yereldeki idari birimi olarak değerlendirilmelidir. İller/Bölgeler merkezi bütçeden aktarılan kaynaklar ile finanse edilir ve aynı zamanda bölgesel kalkınma politikalarında sorumludurlar.

**Tablo 1: Bulgaristan'ın Yönetim Yapısı (2011)**

Bölge/İl	2011 Yılı Nüfusu	Alanı (km <sup>2</sup> )	Nüfus Yoğunluğu (/km <sup>2</sup> )	Belediye Sayısı
<u>Blagoevgrad</u>	323,552	6,478	49.95	14
<u>Burgas</u>	415,817	7,618	54.58	13
<u>Dobrich</u>	189,677	4,700	40.36	8
<u>Gabrovo</u>	122,702	2,053	59.77	4
<u>Haskovo</u>	246,238	4,033	61.06	11
<u>Kardzhali</u>	152,808	4,032	37.90	7
<u>Kyustendil</u>	136,686	3,027	45.16	9
<u>Lovech</u>	141,422	4,134	34.21	8
<u>Montana</u>	148,098	3,595	41.20	11
<u>Pazardzhik</u>	275,548	4,393	62.72	11
<u>Pernik</u>	133,530	2,377	56.18	6
<u>Pleven</u>	269,752	4,216	63.98	11
<u>Plovdiv</u>	683,027	5,973	114.35	18
<u>Razgrad</u>	125,190	2,648	47.28	7
<u>Ruse</u>	235,252	2,616	89.93	8
<u>Shumen</u>	180,528	3,365	53.65	10
<u>Silistra</u>	119,474	2,862	41.74	7
<u>Sliven</u>	197,473	3,646	54.16	4
<u>Smolyan</u>	121,752	3,532	34.47	10
<u>Sofia-Capital</u>	1,291,591	1,349	957.44	1
<u>Sofia (province)</u>	247,489	7,277	34.01	22
<u>Stara Zagora</u>	333,265	4,959	67.20	11
<u>Targovishte</u>	120,818	2,735	44.17	5
<u>Varna</u>	475,074	3,819	124.40	12
<u>VelikoTarnovo</u>	258,494	4,684	55.19	10
<u>Vidin</u>	101,018	3,071	32.89	11
<u>Vratsa</u>	186,848	4,098	45.59	10
<u>Yambol</u>	131,447	4,209	31.23	5

Kaynak:<http://www.mvr.bg/en/default.htm> (Bulgaristan İçişleri Bakanlığı), <http://www.nsi.bg/otrasi-len.php?otr=40> (Bulgaristan İstatistik Kurumu)

---

Valilerin sınırları yasalarla düzenlenen belediyeleri denetleme yetkisinden söz edilebilir. Bu çerçevede valiler, belediye meclisi kararlarının yürütmesini durdurma ve bu kararlara karşı mahkemeye başvurma hakkına sahiptirler.

Bulgaristan komünist yönetim altında 9 bölgeden oluşurken, 1999 sonrasında 28 tane il/bölgeye (област, *oblast*) bölünmüş ve yeni bir idari yapıya kavuşmuştur. Her il/bölge il merkezinin adı ile isimlendirilmektedir. Sadece başkent Sofya'nın durumu farklıdır. Sofya isimli bir bölge olmasına rağmen başkent Sofya'nın kentsel alanı da bir bölge olarak adlandırılmaktadır.<sup>2</sup> İl/bölge yerel yönetimlerinin oluşturulmasında Avrupa İstatistik Kurumunun (Eurostat) NUTS<sup>3</sup> III sınıflandırılması temel alınmıştır.

İl/bölge yönetimleri dışında, 2009 yılı itibarıyla ülkede 5.302 alt-idari birimlerden (naselenomiasto) söz edilebilir. Bu idari birimler tarihsel ve işlevsel nitelik taşımaları, istikrarlı bir nüfusa ve doğal coğrafi sınırlara sahip olmaları şartlarına bağlı olarak hukuki statü kazanabilmektedirler. Alt idari birimlerin 255'i ilçelerden (grad) ve 5.047'si köylerden (selo) meydana gelmektedir.<sup>4</sup>

## 5. Yerel Yönetimler

Bu bölümde Bulgaristan'daki yerel yönetim birimi olarak belediyeler ve bunların hizmet sorumlulukları incelenecektir.

### 5.1. Belediyeler

Bulgaristan'da tek basamaklı bir yerel yönetim yapısından söz edilebilir. İdari birim olarak iller/bölgeler 264 belediyeye (*община, obshtina*) bölünmüş durumdadır. Bunun yanında alt-belediyeler türü yapılar da mevcuttur. İki tür belediye alt yönetim birimleri söz konusudur. Bunlar; ilçe belediyeleri (wards-rayoni) ve yerleşim/topluluklar (*mayoralties-kmetstva*) olarak adlandırılırlar.

İlçe belediyeleri nüfusu 100.000 kişiyi aşmış il belediyeleri altında kurulurlar. Ülkede sadece üç büyük ilde 34 ilçe belediyesi mevcuttur. Bunların 24'ü Sofya'da, 6'sı Plovdiv'de ve 5'i Varna'da bulunmaktadır. İlçe belediyelerinin sınırları ilçelerin idari sınırları ile aynıdır. Bir ilçe belediyesinin kurulabilmesi için en az 25.000 kişilik nüfusa, yerel kalkınma kapasitesine, ilçenin idari, sosyal ve hijyenik ihtiyaçlarını karşılayabilecek gerekli altyapıya ihtiyaç vardır. Topluluk ise, en az 150 kişinin yaşadığı alanlarda kurulabilmektedir. Bulgaristan'da ortalama bir belediyenin 25 topluluğu

---

<sup>2</sup> EmiliaDrumeva, "LocalGovernment in Bulgaria", in **Stabilizationof LocalGovernments**, Local Governments Central and Eastern Europe Studies, Local Government and Public Service Reform Initiative, 2006, s. 148 (141-178)

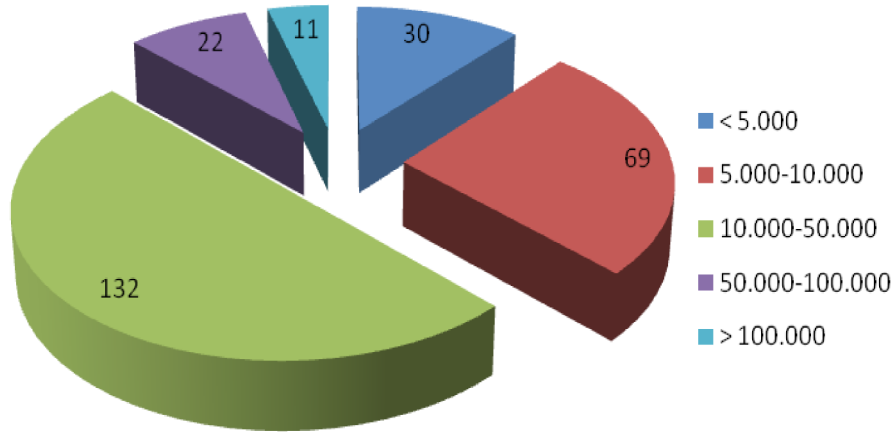
<sup>3</sup> Nomenclature of Territorial Units for Statistics-İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması

<sup>4</sup> Alexander Vodenicharov, "Local Government In Republic of Bulgaria" in **Local Government in the Member States of European Union: A Comparative Legal Perspective**, Ed. Angel-Manuel Moreno, National Institute of Public Administration, Spain, Madrid, 2012, s. 71-72 (69-90)

vardır. Ülkede toplam 2.554 topluluktan söz edilebilir. Topluluk meclisleri yoktur. Topluluklar, altında bulunduğu belediye tarafından kendisine yüklenen görevleri idari ve mali kapasitesinin elverdiği ölçüde yerine getirirler.<sup>5</sup>

Ülkedeki il belediyeleri hem nüfus hem de alan bakımında AB ortalamasının çok üzerindedir. Bulgaristan'da ortalama belediye nüfusu 30.000 kişi (AB ortalaması 5.630), ortalama alan büyüklüğü (AB ortalaması 49) ise, 422 km<sup>2</sup>'dir.<sup>6</sup> Ülkede belediye kurulabilmesi için gerekli en az nüfus şartı son yapılan düzenleme ile 7.000'e yükseltilmiştir.

Bulgaristan'daki belediyeler sayılarının barındırdığı nüfusa oranla dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmektedir. Buna göre ülkede 5.000 nüfus altında 30 tane belediye bulunmaktadır. 100.000 kişi üzerinde nüfusa sahip belediye adeti ise, 11'dir. Ülkedeki belediyelerin yarısı 10.000-50.000 kişi arasında yerleşige sahiptir.



**Kaynak:** Dexia, *Sub-national Governments in the European Union*, Dexia Editions, Paris, 2008, s.199

### Grafik 1: Bulgaristan'da Nüfus Büyüklüklerine Göre Belediye Sayıları

Belediyelerde yönetme işlevi, tüzel kişiliğe sahip, seçimle belirlenen iki temel organ tarafından yerine getirilmektedirler. Bunlar belediye meclisleri ve başkanlarıdır. Gerek belediye meclisleri gerekse belediye başkanları dört yıllık bir dönem için halk tarafından doğrudan seçilirler. Meclisler karar organı işlevi görürler. Meclis başkanları kendi üyeleri arasında gizli oyla, toplam üye sayısının salt çoğunluğuna dayalı olarak seçilirler. Belediye meclisleri merkezi idarenin kendi aleyhinde verdiği kararlar için mahkemelere başvurma hakkına sahiptirler. Yerel yönetimler yerel hizmetleri yerine getirmek amacıyla yönetsel yapılar (ilçe ve topluluk belediyeleri gibi) vücuda

<sup>5</sup> Alexander Vodenicharov, "Local Government in ....., a.g.e., s. 71

<sup>6</sup> <http://www.namrb.org/?act=cms&id=131&lang=2>, National Association of Municipalities in the Republic of Bulgaria (NAMRB)

---

getirebilirler. Belediyelerin yürütme işlevi ise, belediye başkanları tarafından ifa edilmektedir. Başkanlar görevlerini yerine getirirken, yasalar, belediye meclis kararları ve kamuoyunun tercihleri doğrultusunda hareket etmek mecburiyetindedirler. Ayrıca belediye başkanları bütçelerin en iyi şekilde kullanılmasından sorumludur.<sup>7</sup>

Belediye başkanlığı ve belediye meclisi seçimleri aynı zamanda yapılsa bile birbirinden bağımsız oylamalara dayanmaktadır. Bu seçimlerde 18 yaşını tamamlamış ve oy kullanma ehliyetine sahip Bulgaristan vatandaşları ve ülkede yerleşik bulunan AB vatandaşları oy kullanabilmektedirler. Bu nitelikler hem seçme hem de seçilme hakkına sahip olmak için yeterlidir.

Belediye meclisleri (*obshtinskisavet*) kapsadıkları nüfus büyüklüğüne bağlı olarak sayısı 11-41 arasında değişen üyelerden meydana gelirler. Sadece başkent Sofya belediye meclisi 49 üyeden oluşmaktadır. Meclis başkanları meclis üyeleri arasından seçilirler. Bütçelerin yapılması ve onaylanması meclislerin en başta gelen görevleridir.<sup>8</sup> Ayrıca ilçe belediye başkanları il belediye meclisleri tarafından 4 yıllığına gizli oyla salt çoğunluğa dayalı olarak seçilmektedirler. Buna karşılık topluluk belediye başkanları doğrudan seçimle halk tarafından belirlenirler.

Bulgaristan'da yerel yönetimlerin hukuki temeli 1991 tarihli Yerinden Yönetim ve Mahalli İdare Kanunu'na dayanmaktadır.<sup>9</sup> Bunun dışında 1995 tarihli Bulgaristan'ın İdari ve Coğrafi Yapısı Kanunu'ndan, yine aynı tarihli Yerel Seçimler Kanunu'ndan, 1996 tarihli Belediye Mülkleri Kanunu'ndan, 1997 tarihli Yerel Vergiler ve Harçlar Kanunu'ndan, 1998 tarihli Belediye Bütçeleri Kanunu'ndan ve 2005 tarihli Belediye Borçlanma Kanunu'ndan söz edilebilir.<sup>10</sup>

Belediye bütçeleri başkan tarafından tasarlanan/önerilen Maliye Bakanlığı tarafından uygun bulunan siyasi metinlerdir. Maliye Bakanlığı'nın buradaki etkisi bütçe gelir kalemlerinden en önemlisi olan transferlerin belirlenmesinde ortaya çıkmaktadır. Belediye başkanları tasarladıkları bütçelerdeki yerel yönetim sorumlulukları ve harcama kararları konusunda Maliye Bakanlığı ile müzakere edebilmektedirler. Bu müzakerelerde yerel yönetimler mali vesayeti azaltmaya yönelik çaba sarf etmektedirler.<sup>11</sup>

Ülkedeki yerel yönetimlerin kendi arasında birlikler kurup örgütlenebilme hakları ve yerel mal ve hizmetleri üretmek amacıyla belediye iktisadi işletmeleri kura-

---

<sup>7</sup> Ginka Ttchavdarova, Stefan Ivanov, Emil Sarov, "Local Government Budgeting Bulgaria" in **Local Government Budgeting**, Ed. Mihaly Hogy, Local Government and Public Service Reform Initiative, Budapest, 2002, s. 163-164 (155-212)

<sup>8</sup> Alexander Vodenicharov, "Local Government In Republic of Bulgaria.....", s. 76-78

<sup>9</sup> Adı geçen Kanun 1998 yılında yeniden düzenlemeye tabi tutulmuştur.

<sup>10</sup> Desislava Stoilova, Financial Decentralization and TheDownturn: Evidence from Bulgaria, **Scientific Annals of the AlexandruIoanCuza University of Iasi : Economic Sciences Series, Volume: 2010 Issue: LVII,s. 262 (261-274)**, <http://anale.feaa.uaic.ro/anale/resurse/fin14stoilova.pdf>

<sup>11</sup> Svetlana Alexandrova, "Strengthening Local Government Finance: The Case of Bulgaria", **Local Public Finance in Central and Eastern Europe**, Edit. Zejko Sevic,Edward Elgar Publication, London, 2008, s. 101 (94-116)

bilme imkânları mevcuttur. Bulgaristan Cumhuriyeti Ulusal Belediyeler Birliği ülkedeki bütün yerel yönetimleri kapsayan ve merkezi yönetim karşısında temsil gücüne sahip en büyük yerel yönetim birliğidir.<sup>12</sup>

Bulgaristan'daki en büyük etnik grup Türklerdir. Gerek yerel gerekse ulusal siyasette temsil edilebilmektedirler. Halk ve Özgürlükler Partisi çevresinde örgütlenen Türklerin 240 kişilik ulusal parlamentoda 38 üyesi bulunmaktadır. 2011 yılında ülkedeki 264 belediye başkanlığının 35'de Türk adaylar arasından seçilmiş durumdadır.<sup>13</sup>

## 5.2. Yerel Yönetimlerin Hizmet Sorumlulukları

Ülkedeki yerel yönetimlerinin hizmet sorumlulukları merkezi yönetim tarafından aktarılan/delege edilen (state-delegated activities) hizmetler ve yerel yönetimin kendi sorumluluğunda olan hizmetler olarak iki ana gruba ayrılabilir. Bu yapı hizmet sunumunun finansmanını da belirlemektedir. Merkezi yönetim tarafından delege edilen görevler transferler ile yerel yönetimin sorumluluğundaki hizmetler ise, yerel gelirler ile karşılanmaktadır.

Merkezi yönetim hizmetleri; güvenlik, asayiş, sağlık, sosyal konut, bölge planlaması, şehirlerarası yol ve ulaşım, kültürel faaliyetler ve turizm dahil ekonomik faaliyetler alanlarında yoğunlaşmaktadır. Aşağıdaki tabloda Bulgaristan'da yerel ve merkezi yönetim arasındaki görev dağılımı gösterilmektedir.

**Tablo 2: Bulgaristan'da Yerel ve Merkezi Yönetim Arasındaki Görev Dağılımı**

Hizmet Türü	Hizmet Sunan İdareler	
	Merkezi Yönetim	Belediyeler
<b>GENEL YÖNETİM HİZMETLERİ</b>		
Güvenlik, Polis	√	
İstatistik Ofisi, İtfaiye, Adalet	√	
Sivil Savunma,	√	√
Seçmen, Nüfus ve Evlilik Kayıtları	√	√
<b>EĞİTİM HİZMETLERİ</b>		√
Okul Öncesi Eğitim	√	√
İlk ve Orta Öğretim	√	√
Mesleki ve Teknik Eğitim, Yetişkin Eğitimi	√	√
Yüksek Öğretim	√	

<sup>12</sup> <http://www.namrb.org>, (Bulgaristan Cumhuriyeti Ulusal Belediyeler Birliği)

<sup>13</sup> Artur Torres Pereira, Johan Sauwens, **Local and Regional Democracy in Bulgaria, Council of Europe**, The Congress of Local and Regional Authorities, September 2011 <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1844369&Site=COE>



<b>SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ</b>		
Kreş ve Yaşlı Bakım Hizmetleri		√
Aile Yardım Hizmetleri	√	√
Sosyal Güvenlik	√	√
<b>KAMU SAĞLIĞI HİZMETLERİ</b>		
Birinci ve İkinci Basamak Sağlık Hizmetleri	√	√
Hastaneler	√	√
<b>KONUT VE ŞEHİR PLANLAMASI HİZMETLERİ</b>		
Sosyal Konut	√	√
Şehir Planlaması	√	√
Bölge Planlaması	√	
<b>ULAŞIM VE TRAFİK</b>		
Şehirlerarası Ulaşım ve Yollar	√	
Şehir içi Yollar ve Ulaşım		√
Limanlar, Havaalanları	√	
<b>KÜLTÜR, EĞLENCE VE SPOR HİZMETLERİ</b>		
Tiyatro, Müze, Kütüphane ve Konserler	√	√
Din Hizmetleri	√	√
Spor, Eğlence, Park ve Açık Alanlar	√	√
<b>ÇEVRE VE KAMU SAĞLIĞI</b>		
Su ve Kanalizasyon	√	√
Katı Atık Yönetimi		√
Çevrenin Korunması	√	√
Tüketicinin Korunması	√	
Cenaze ve Mezarlık Hizmetleri		√
Kesimhane	√	
<b>EKONOMİK FAALİYETLER</b>		
Su Arzı, Gaz, Bölgesel Isıtma	√	√
Ticaret ve Sanayi, Dış Ekonomik İlişkiler	√	
Tarım, Orman ve Balıkçılık	√	
Turizm, Mali Teşvik	√	
Elektrik Dağıtım ve Üretimi		√

**Kaynak:** Council of Europe, **Bulgaria: Structure and Operation of Local and Regional Democracy**, 2008, s. 32-33-34

Ülkedeki merkezi yönetim yerel yönetim görev ayrımı 2003 yılındaki mali yerleşme süreci sonucunda şekillenmiştir. Eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel faaliyetler merkezi yönetim tarafından belediyelere aktarılan/paylaşılan hizmet sorumluluk-

larıdır. Bu tür hizmetlerin miktarına ve niteliğine ilgili Bakanlık, Bulgaristan Ulusal Belediyeler Birliği ve Maliye Bakanlığı ortaklaşa karar vermektedirler.<sup>14</sup> Yukarıdaki tablo 2'ye bakıldığında, Bulgaristan'da yerel yönetimlerin paylaşılmayan görevlerinin sınırlı olduğu, hizmetlerin daha çok merkezi yönetimle beraber veya onun adına gerçekleştirildiği görülmektedir.

## 6. Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı

Bulgaristan'daki son altı yıllık ortalama yerel yönetim harcamaları GSYH'nın yaklaşık yüzde 7,1'i düzeyindedir. Bu değer AB ortalamasının (yaklaşık yüzde 12-13 düzeyinde) altında bir yerel kamu harcamasına karşılık gelmektedir. 2010 yılındaki yerel yönetim harcamalarının toplamı 2,5 milyar Euro'dur. Bu haliyle yerel harcamalar toplam kamu harcamalarının yüzde 18,1'ini oluşturmaktadır. Ülkede ciddi bir yerel bütçe açığı gözükmez. Bunun nedeni yerel açıklarının genelde merkezi yönetim tarafından yapılan mali transferler ile kapatılmasıdır.<sup>15</sup>

Yerel yönetim yatırım harcamaları 2007 yılından itibaren ciddi artış göstermiş, 2008-2009 yıllarında GSYH'nın yüzde 2'sine erişmiştir. Ekonomik kriz sonrası 2011 yılında yerel harcamalardaki daralmaya paralel olarak yerel yatırımların da ciddi olarak azaldığı gözlenmektedir. Son dört yıllık ortalama GSYH'nın yüzde 1,7'sine karşılık gelmektedir. 2010 yılındaki yerel yatırım harcamalarının toplamı 500 milyon Euro'dur. Yerel yatırım harcamaları toplam yerel yönetim harcamalarının yüzde 21'ini, toplam kamu kesimi harcamalarının ise, yüzde 30,4'ünü meydana getirmektedir.

**Tablo 3: Bulgaristan'da Yerel Yönetim Harcama, Gelirlerinin ve Bütçe Dengesinin Gelişimi (GSYH'ya Oranı)**

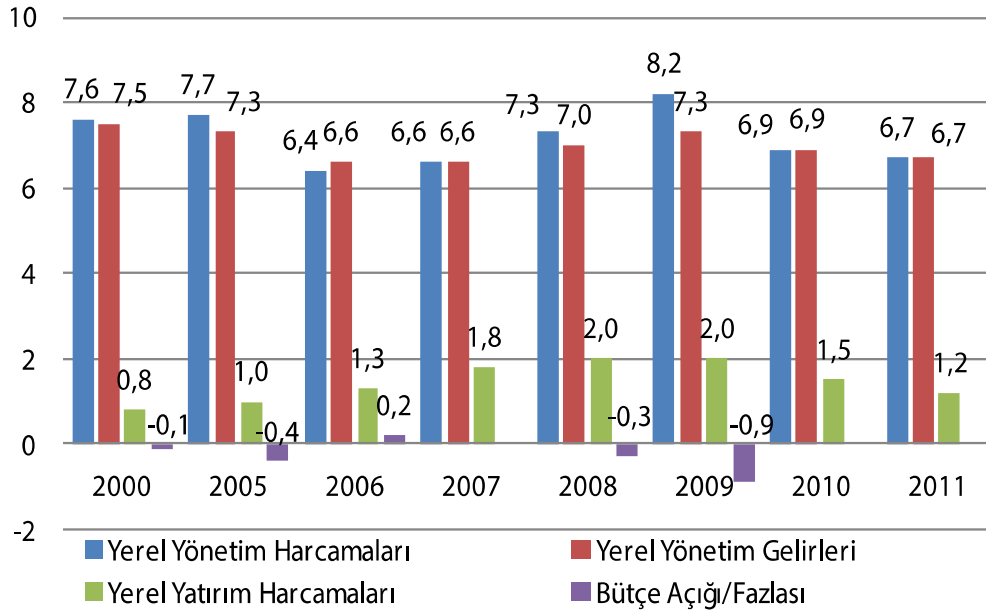
Yıllar	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Yerel Yönetim Harcamaları	7.6	7.7	6.4	6.6	7.3	8.2	6.9	6.7
Yerel Yönetim Gelirleri	7.5	7.3	6.6	6.6	7.0	7.3	6.9	6.7
Yerel Yatırım Harcamaları	0.8	1.0	1.3	1.8	2.0	2.0	1.5	1.2
Bütçe Açığı/ Fazlası	-0.1	-0.4	0.2	0.0	-0.3	-0.9	0.0	0.0

Kaynak:[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search\\_database](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)

<sup>14</sup> Alexander Vodenicharov, "Local Government....., a.g.e., s. 82

<sup>15</sup> Svetlana Alexandrova, "Strengthening Local....., a.g.e., s. 107

2010 yılında Bulgaristan'daki yerel yönetim gelirleri 2,5 milyar Euro ile yerel yönetim harcamalarına yakınsamaktadır. Bu haliyle yerel gelirler toplam kamu gelirlerinin yüzde 19,7'sine karşılık gelmektedir. Yerel yönetim gelirleri içerisinde yerel vergi gelirleri 200 milyon Euro ile (GSYH'nın yüzde 0,7'sini) oldukça düşük bir düzeyde gerçekleşmektedir. Yerel vergi gelirleri toplam yerel gelirlerin yüzde 10'unu, toplam kamu vergi gelirlerin ise, yüzde 3,4'ünü meydana getirmektedir. Ülkedeki yerel yönetim gelirlerinin son altı yıllık ortalaması GSYH'nın yüzde 6,7'sine karşılık gelmektedir. Bulgaristan'daki toplam yerel yönetim harcamalarının, gelirlerinin ve bütçe açığı/fazlasının gelişimi yukarıdaki tabloda ve aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.



Kaynak: [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search\\_database](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)

**Grafik 2: Bulgaristan'da Yerel Yönetim Harcama, Gelirlerinin ve Bütçe Dengesinin Gelişimi (GSYH'ya Oranı)**

Anayasa'nın 141. maddesine göre ülkedeki yerel yönetimlerin kendi bütçelerine sahip olabilecekleri belirtilmiştir. Bulgaristan'da yerel yönetimleri mali denetimi konusunda hem iç hem de dış denetim uygulamaları mevcuttur. İç denetim belediye ve bölge başkanlarınca yapılmakta, dış denetim ise, Maliye Bakanlığı ve Ulusal Denetim Ofisi tarafından yerine getirilmektedir. Ulusal Denetim Ofisi denetimi kanuni bir zorunluluktur.<sup>16</sup>

### 6.1. Yerel Yönetim Harcamaları

Bulgaristan'da yerel yönetim harcamalarının 2000-2010 yılları arasındaki gelişimi ve 2010 yılı için fonksiyonel tasnife göre ayrımı tablo 4 ve grafik 3'de gösteril-

<sup>16</sup> Ginka Ttchavdarova, Stefan Ivanov, Emil Sarov, "Local Government .....", s. 183-184

mektedir. Ekonomik tasnife göre bakıldığında, ülkedeki yerel yönetim harcamalarının yaklaşık yüzde 80'ini cari harcamalar meydana getirmektedir. Personel harcamaların toplam yerel harcamalar içerisindeki payı ise, yüzde 12-15 arasında değişmektedir. Bu haliyle AB içerisinde personel harcaması düşük ülkeler arasında yer almaktadır.

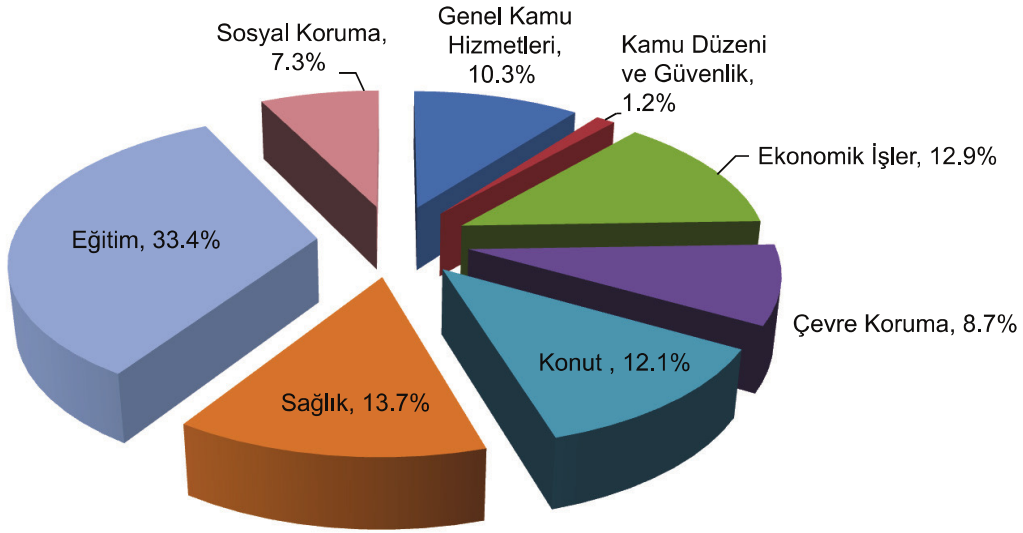
**Tablo 4. Bulgaristan'da Yerel Yönetim Harcamalarının Gelişimi**  
(2000-2010, Milyon Lev)

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<b>Toplam Harcamalar</b>	<b>2,081</b>	<b>3,209</b>	<b>3,321</b>	<b>4,021</b>	<b>5,077</b>	<b>5,577</b>	<b>4,848</b>
<b>Genel Kamu Hizmetleri</b>	168	402	426	163	422	995	499
<b>Savunma</b>	4	20	82	7	0	15	14
<b>Kamu Düzeni ve Güvenlik</b>	17	36	17	81	135	113	58
<b>Ekonomik İşler</b>	132	438	366	593	837	603	626
<b>Çevre Koruma</b>	237	273	431	504	407	431	422
<b>Konut</b>	40	253	232	570	628	785	588
<b>Sağlık</b>	596	473	519	617	772	605	666
<b>Eğitim</b>	651	1,129	1,087	1,239	1,608	1,654	1,618
<b>Sosyal Koruma</b>	235	185	159	247	268	376	356

**Kaynak:** <http://www.nsi.bg/otrasalen.php?otr=40> (Bulgaristan İstatistik Kurumu)

Bulgaristan'daki yerel yönetim harcamalarının fonksiyonel tasnife göre dağılıma bakıldığında yaklaşık üçte birinin eğitim harcamalarından meydana geldiği görülmektedir. Bunu yüzde 13,7 ile sağlık ve yüzde 12,1 ile konut takip etmektedir. Genel kamu hizmetleri için ise, bütçenin onda biri kullanılmaktadır.

Ülkedeki belediyelerin yerel kamu harcamaları bağlamında otonomisi ise tartışmaya açık bir yapı arz etmektedir. Çünkü toplam gelirleri içerisinde yarıdan fazlası transferler ile finanse edilen ve ürettikleri yerel mal ve hizmet içerisinde merkezi yönetim tarafından aktarılan görevlerin ağırlıkta olduğu bir yapı mali vesayet varlığına işaret etmektedir. Ama bu mali vesayet 1990'lara nazaran ciddi bir gerileme göstermiştir.



Kaynak: <http://www.nsi.bg/otrasalen.php?otr=40> (Bulgaristan İstatistik Kurumu)

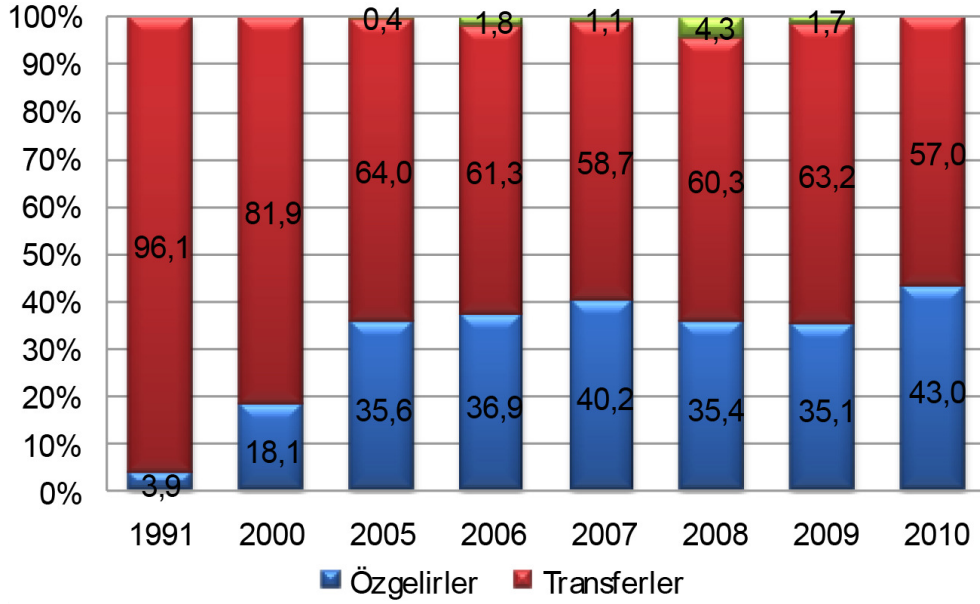
**Grafik 3: Bulgaristan'da Yerel Harcamaların Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Yüzde Dağılımı (2010)**

## 6.2. Yerel Yönetim Gelirleri

Bulgaristan'da yerel yönetim gelirleri; kendi öz gelirleri, merkezi yönetim transferleri ve borçlanma başlığı altında sınıflandırılabilir. Kendi öz gelirleri arasında yerel vergi ve harçlar, gayrimenkul kira ve satış gelirleri ve hizmet kullanım bedelleri sayılabilir. Anayasa'nın 141. maddesinde 2007 yılında yapılan değişiklikle belediye meclislerinin yerel vergi ve harçlarının oranını kanunla belirlenmiş sınırlar ve süreçler içerisinde belirleyebilecekleri hükme bağlanmıştır. Konulan bu sınırlar da yerel mali özerkliği destekleyecek şekilde değiştirilmiştir. Ayrıca devletin belediyelerin hizmet sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için transferler yoluyla gerekli kaynakları sağlayacağı belirtilmiştir. Belediyelerin üretilen bazı hizmet (katı atık toplanması ve yönetimi gibi) kullanım bedellerinde de belediye meclislerine fiyat tespit yetkileri verilmiştir.<sup>17</sup> 140. maddede de belediyelerin yerleşiklerinin yararı için kullanılmak üzere gayrimenkullere sahip olabilecekleri ifade edilmiştir.

Aşağıdaki grafik 4'de ülkedeki yerel yönetim gelirlerinin kendi içerisindeki yüzde dağılımı gösterilmektedir. 1990'lı yıllarda belediyelerin öz gelirleri yüzde 3-5 aralığı gibi çok düşük bir düzeyde iken, 2005 yılından itibaren yaklaşık yüzde 40'lar seviyesine ulaşmıştır. Ama yine de bu öz gelirler içerisindeki yerel vergi gelirleri payı istenen düzeye erişememiştir.

<sup>17</sup> Pavlina Nikolova, "Bulgaria: The Dawn of a New Era of Inclusive Subnational Democracy?", In *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe*, Ed. John Loughlin, Frank Hendriks, Anders Lidström, Oxford University Press, 2011, s. 671 (664-684)



**Kaynak:** Desislava Stoilova, Financial Decentralization and The Downturn: Evidence from Bulgaria, *Scientific Annals of the Alexandru Ioan Cuza University of Iasi : Economic Sciences Series*, Volume: 2010 Issue: LVII, (261-274), s. 265

#### Grafik 4: Bulgaristan’da Yerel Yönetim Gelirlerinin Yüzde Dağılımı (1991-2010)

Günümüzde Bulgaristan’da belediyeler tarafından Yerel Vergi ve Harçlar Kanunu’na göre temelde yedi tane vergi ve birçok harç tahsil edilmektedir. Bunlar; Emlak Vergisi, Veraset Vergisi, Hediye Vergisi, Mülk Alım Vergisi, Araç Tescil Vergisi, Turizm Vergisi ve Ticari Lisans (patent) Vergisi’dir.<sup>18</sup>

Emlak Vergisi, belediye sınırları içinde bulunan değeri 1.680 Bulgar Lev’ini aşan binalar ve arsalar üzerinden alınmaktadır. Tarımsal arazi ve orman alanları vergiden istisna edilmiştir. Vergi gayrimenkulun değeri baz alınarak belirlenmektedir. Vergi oranı belediye meclisleri tarafından gayrimenkulun değerinin binde 1,5 ile 3 arasında kararlaştırılmaktadır.<sup>19</sup> Emlak Vergisi’ndeki en büyük sorun emlak değerinin belirlenmesinde ortaya çıkmaktadır.

Veraset ve İntikal Vergileri ise, miras yoluyla veya karşılıksız şekilde kişilere yapılan servet ve ekonomik değer aktarımlarında uygulanmaktadır. Aktarım yapılan kişi kan bağı taşıyorsa binde 7 ile 14, kan bağı taşıyamıyorsa yüzde 5-10 arasında vergi tahsil edilmektedir.<sup>20</sup> Mülk Alım Vergisi gayrimenkul ve ikinci el araç alımlarında uygulanmaktadır. Vergi matrahı olarak transfer edilen mülkün değeri alınmakta ve

<sup>18</sup> Alexander Vodenicharov, “Local Government.....”, a.g.e., s. 83

<sup>19</sup> Emil Kalchev, “Financing Bulgarian Local Governments through Taxes and User Charges”, *Foreign Experience of Intergovernmental Fiscal Innovations*, Volume: 19, Central European University, Budapest, 2008, s. 4

<sup>20</sup> Veraset vergisi 250.000 Bulgar Lev’ini aşan varlıklar için uygulanmaktadır.

---

buna yüzde 2-4 arasında bir oran uygulanmaktadır. Bu oran belediye meclisi tarafından belirlenmektedir. Araç Tescil Vergisi motorlu taşıtlar, gemiler ve uçaklar üzerine tarh olunmaktadır. Vergi oranı aracın motor hacmine ve yaşına göre değişebilmektedir. Ticari Lisans Vergisi ilgili Kanunda sayılı faaliyetleri yürüten, yıllık brüt hasılası KDV hariç 50.000 Bulgar Lev'ini aşan gerçek kişilerden alınmaktadır. Ticari Lisans Vergisine tabi faaliyetler Gelir Vergisi'ne tabi değildir. Belediye meclisleri ekonomik faaliyetin gerçekleştirildiği konuma bağlı olarak vergi miktarını belirlemektedirler.<sup>21</sup>

Harçlardan elde edilen gelirler belediye bütçelerinin yaklaşık yüzde 10-15'ini oluşturmaktadır. En önemlileri; katı atıklar harcı, pazar ve işgaliye harcı, sosyal hizmetler harcı, köpek sahipliliği harcı mezarlık harçları, teknik ve idari hizmetler karşılığında alınan harçlardır.<sup>22</sup> Belediye harçları yerel yönetim öz vergi gelirlerinden daha yüksek getiri sağlayabilmektedir.<sup>23</sup>

Merkezi yönetim tarafından aktarılan gelirler olarak sadece transferlerden söz edilebilir. 2007 yılında yapılan değişiklikle yerel yönetimlerin vergileme yetkileri güçlendirilirken, daha önce merkezi yönetim ile paylaşılan Kurumlar Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi uygulamasına son verilmiştir. Böylelikle belediyeler vergileme yetkileri ve tahsil otonomilerine sahip olmuşlardır.<sup>24</sup> Bu otonomi yerel vergi gelirlerinde de makul artışlar meydana getirmiştir.<sup>25</sup>

Normalde yerel yönetimler ile paylaşılan hizmetler belediyelerin Kişisel Gelir Vergisi hasılatlarından sağlanmaktadır. Bu vergi 2007 yılında belediyelerin Kurumlar ve Özel Tüketim Vergileri paylarının kaldırılmasından sonra yürürlüğe sokulmuş bir uygulamadır. Belediyeler, toplanan ve merkezi yönetim geliri olan Kişisel Gelir Vergisi'nin tümünü delege edilen hizmetleri finanse etmek amacıyla kullanmaya başlamışlardır. Belediyelerin Kişisel Gelir Vergisi hasılatları, sınırları içerisinde toplanan tutar olarak belirlenmemektedir. Yerel yönetimler tarafından toplanan vergi hasılatının bütünü ortak bir havuza aktarılmakta ve bu havuzdan Ulusal Belediyeler Birliği'ne danışılarak tekrar bir dağıtıma tabi tutulmaktadır.<sup>26</sup>

Transferler 2010 yılı itibarıyla toplam yerel yönetim gelirlerinin yüzde 57'sini oluşturmaktadır. Merkezi yönetimin belediyelere yaptığı transferler dört farklı başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; genel tamamlayıcı, denkleştirme, şartlı ve olağandışı transferlerdir. Genel tamamlayıcı transferleri belediyeler, herhangi bir sınırlamaya

---

<sup>21</sup> Emil Kalchev, "Financing Bulgarian Local ....., a.g.e., s. 5-6

<sup>22</sup> Presiana Nenkova, "Local Charges and Prices for Municipal Services in Bulgaria", **Economics and Organization**, Vol. 2, No. 2, 2004, s. 184 (181-188)

<sup>23</sup> Svetlana Alexandrova, "Strengthening Local....., a.g.e., s. 105

<sup>24</sup> Dexia, **Sub-national Governments in the European Union**, Dexia Editions, Paris, 2008, s. 205-206

<sup>25</sup> Malgorzata Markiewicz, "Country Report: Local Government Borrowing in Bulgaria", in **The Future of Local Government Finance: Case Studies from Romania, Bulgaria and Macedonia**, Local Government and Public Service Reform Initiative, Budapest, 2006, s. 51-52 (39-61)

<sup>26</sup> Dexia, **Sub-national Governments in the European Union**,....., a.g.e., s. 206

tabi olmadan merkezi yönetim tarafından delege edilen sağlık, eğitim, sosyal refah v.b. hizmetler için kullanabilmektedirler. Normalde paylaşılan hizmetler için tahsis edilen kaynak Kişisel Gelir Vergisi'dir. Genel tamamlayıcı transferler Kişisel Gelir Vergisi ile tam olarak finanse edilemeyen paylaşılan hizmetleri üretmek için kullanılmaktadır. Bu tür transferler toplam transferlerin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır.<sup>27</sup>

Denkleştirme transferleri kişi başına mali gelirleri kişi başına ulusal gelir düzeyinin altında kalan belediyelere yapılmaktadır. Bunlar genelde küçük ve orta boy belediyelerden meydana gelmektedir. Ülkedeki belediyelerin yaklaşık yüzde 50'si bütçe açıklarını finanse edebilmek için denkleştirme transferlerine ihtiyaç duymaktadır. Böylelikle belediyeler arasında yatay bir mali denkleştirme yoluna gidilmektedir.<sup>28</sup>

Şartlı transferlerden ise, sosyal yardım, sağlık ve çevrenin korunması ve/veya altyapı yatırımlarının finansmanı amacıyla demografik ve coğrafi kriterler temel alınarak yararlandırılmaktadır. Ayrıca belediyelerin farklı bakanlık ve kamu kurumlarından aldıkları belli bir amaca yönelik transferler de şartlı transferler içerisinde incelenebilir. Olağandışı transferler ise, mali sıkıntıya düşen belediyelere Ulusal Belediyeler Birliği ve Maliye Bakanlığı meydana getirilen bir kurul tarafından dağıtılan transferlerdir. Bu aktarım belediyelerin belli bir mali istikrar programı uygulamalarına bağlı olarak tahsis edilmektedir.<sup>29</sup> Ayrıca AB tarafından uygun bulunan projeler için tahsisat gerçekleştirilene kadar belediyelerin yaptığı harcamaları karşılamak amacıyla merkezi yönetimin bir tür transfer şeklinde fon sağladığı da belirtilebilir.

### 6.3. Borçlanma

Ülkedeki yerel yönetim borç stoku 2010 yılında 500 milyon Euro civarındadır. Bu borç stokunun merkezi yönetim borç stokuna oranı yüzde 7,3 düzeyindedir. GSYH'nın yüzde 1,2'lik payı ile Bulgaristan AB içerisinde (ortalaması 2010 yılında 12,2) az borçlu üçüncü yerel yönetimlere sahip ülke konumundadır. Aşağıdaki tablo ve şekilde de görülebileceği gibi son yıllarda artan bir trend izlemektedir.

**Tablo 5. Bulgaristan'da Yerel Yönetim Borç Stokunun GSYH'ya Göre Gelişimi (2002-2010, %)**

Yıllar	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Yerel Borç Stoku/GSYH	0.1	0.2	0.2	0.4	0.5	0.6	0.6	1.0	1.2

Kaynak: Denizbank AB ve Türkiye Yerel Yönetimler Analizi, 2009-2010 Verileri, 2011

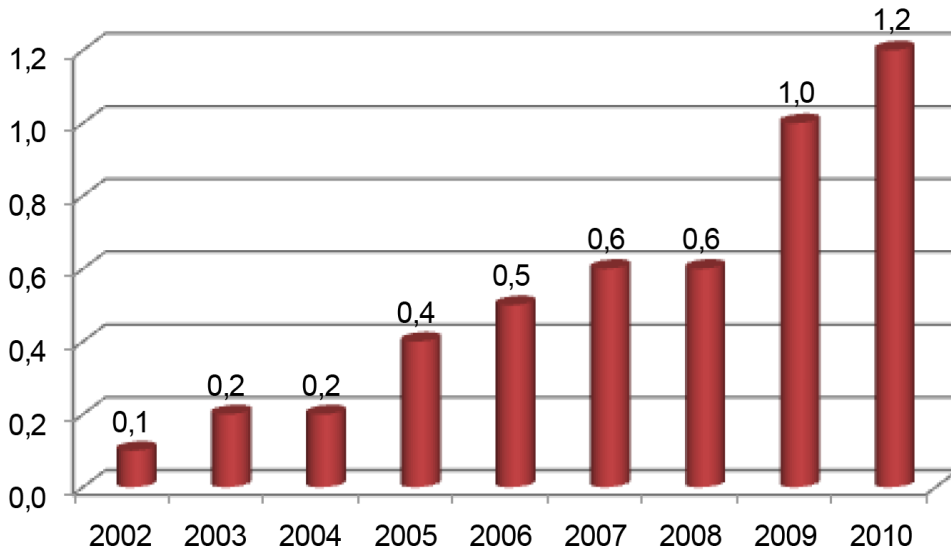
<sup>27</sup> Dexia, **Sub-national Governments in the European Union**,....., a.g.e., s. 207

<sup>28</sup> Svetlana Alexandrova, "Strengthening Local.....", a.g.e., s. 106

<sup>29</sup> Pavlina Nikolova, "Bulgaria: The Dawn of a .....", a.g.e.,s. 671-672



Bulgaristan’da yerel yönetimler 2005 yılında yürürlüğe giren Yerel Borçlanma Kanunu hükümlerine göre, hem yurtiçi hem de yurtdışı finansal piyasalardan yerli ve yabancı para cinsinden kredi kullanabilmekte ve tahvil ihraç edebilmektedirler. Belediyeler borçlanırken herhangi bir üst otoriteden izin almak zorunda değildirler. Ama yaptıkları borçlanmalar kullandıkları borçlanma araçlarına bağlı olarak gözetim tabii tutulmuştur. Tahvil ihraçlarında Finansal Gözetim Komitesi, banka borçlanmalarında ise, Bulgaristan Ulusal (Merkez) Bankası bu görevi yerine getirmektedir. Ülkedeki yerel yönetimlerin banka borçlanmasında daha çok tahvil ihracını tercih ettikleri ifade edilebilir.<sup>30</sup>



Kaynak: Denizbank AB ve Türkiye Yerel Yönetimler Analizi, 2009-2010 Verileri, 2011

**Grafik 5: Bulgaristan’da Yerel Yönetim Borç Stokunun GSYH’ya Göre Gelişimi (2002-2010, %)**

Belediyelere ait mülkler borçlanma yapılırken teminat gösterilmemektedir. Uzun vadeli borçlanmalar yatırım finansmanında ve eski borçların ödenmesinde kullanılırken, cari açıkları kapatmak amacıyla kısa vadeli borçlanmaya gidilebilmektedir. Ayrıca belediyeler yüzde 50’sinden fazlası kendisine ait yerel hizmet üreten iktisadi işletmelerin yatırım amaçlı borçlanmalarına garanti verebilmektedir. Hukuki bir sınırlama olmasa bile, belediyeler yıllık borç servislerinin bir önceki yıl gelirlerinin yüzde 25’ini ve verdikleri borçlanma garantilerinin yine bir önceki yıl gelirlerinin yüzde 5’ini aşmamasına gayret göstermektedirler.<sup>31</sup>

Ayrıca ülkedeki belediyelerin bütçe yılı içerisinde denkleşmesi beklenen kısa dönemli geçici açıklarını merkezi yönetim bütçesinden aktarılan faizsiz krediler ile finanse edebilme imkânları mevcuttur.<sup>32</sup>

<sup>30</sup> Emil Kalchev, ‘Financing Bulgarian Local Governments.....’, a.g.e., s. 2

<sup>31</sup> MalgorzataMarkiewicz, ‘Country Report: Local.....’, a.g.e., s. 51-52

<sup>32</sup> Pavlina Nikolova, ‘Bulgaria: The Dawn of a .....’, a.g.e.,s. 672

## 7. Sonuç

Bulgaristan'daki yerel yönetim yapılanması Türkiye ile benzerlikler göstermektedir. Bu benzerliği hem merkezi yönetimin taşra ayağını oluşturan il yönetimlerinde hem de yerel yönetim birimi olarak belediyelerde görmek mümkündür. AB'ne üyelik süreci ile birlikte ülkedeki yerleşme düzeyinin arttığı, merkezi yetkilerin bir kısmının yerel yönetimler ile paylaşıldığı gözlenmektedir.

Ülkede sadece yerel yönetimlere ait hizmet sorumlulukları sınırlı bir yapı arz etmektedir. Buna karşılık merkezi yönetimden yerel yönetimlere aktarılan/paylaşılan hizmet sorumlulukları (eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel faaliyetler) önemli ölçüde yükümlülük alanlarını oluşturmaktadır.

Bulgaristan'da yerel yönetim harcamaları GSYH'nın yüzde 7'sinden biraz fazlasına karşılık gelmektedir. Bu harcamalar içerisinde cari harcamalar baskın konumdadır. Fonksiyonel ayrıma göre eğitim, sağlık, ekonomik işler, iskan ve toplu refahı hizmetlerinin ön plana çıkmaktadır.

Yerel yönetim gelirlerine bakıldığında ise, yapılan reformlar ile birlikte öz gelirlerin payının gün geçtikçe arttığı, buna karşılık transferlerin nispi olarak azaldığı ifade edilebilir. Bu bağlamda ülkedeki belediyelerin mali özerkliğinin yükseldiği sonucuna varılabilir. Ama yine de belediyelerin özgelirleri içerisindeki yerel vergi paylarının istenilen düzeyde olmadığı düşünülmektedir.

Bulgaristan'da yerel yönetimlerin borçlanma imkânlarının, sınırlarının ve yetkilerinin diğer birçok ülkeye göre daha geniş olduğu iddia edilmektedir. Ülkedeki belediyeler herhangi bir üst mali otoriteden veya merkezi yönetimden izin almaksızın bankacılık sistemi ve/veya tahvil ihraç etmek suretiyle iç ve dış borçlanmaya gidebilmektedirler.

---

## Kaynakça

- ALEXANDROVA Svetlana, "Strengthening Local Government Finance: The Case of Bulgaria", **Local Public Finance in Central and Eastern Europe**, Edit. Zejko Sevic, Edward Elgar Publication, London, 2008, (94-116)
- NANIEVA Nora, "Local Self-Government in the Republic of Bulgaria: From Constitutionally Proclaimed Principles to Effective Actions", **Local Self Government and Decentralization in South - East Europe**, Zagrep, 2001, (249-272)
- COUNCIL OF EUROPE, **Bulgaria: Structure and Operation of Local and Regional Democracy**, 2008, <https://wcd.coe.int/ViewBlob.jsp?id=1388817&SourceFile=1&BlobId=1548664&DocId=1349176>
- DENİZBANK, **AB ve Türkiye Yerel Yönetimler Analizi**, 2009-2010 Verileri, 2011
- DEXIA, **Sub-national Governments in the European Union**, Dexia Editions, Paris, 2008
- DRUMEVA Emilia, "Local Government in Bulgaria", in **Stabilization of Local Governments**, Local Governments Central and Eastern Europe Studies, Local Government and Public Service Reform Initiative, 2006, (141-178)
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/> (AB İstatistik Kurumu)
- <http://www.mvr.bg/en/default.htm> (Bulgaristan İçişleri Bakanlığı)
- <http://www.namrb.org>, (Bulgaristan Cumhuriyeti Ulusal Belediyeler Birliği)
- <http://www.nsi.bg/otrasalen.php?otr=40> (Bulgaristan İstatistik Kurumu)
- KALCHEV Emil, 'Financing Bulgarian Local Governments through Taxes and User Charges', **Foreign Experience of Intergovernmental Fiscal Innovations**, Volume: 19, Central European University, Budapest, 2008, [http://publicfinance.ru/filemanager/files/emil\\_kalchev.pdf](http://publicfinance.ru/filemanager/files/emil_kalchev.pdf)
- MARKIEWICZ Malgorzata, "Country Report: Local Government Borrowing in Bulgaria", in **The Future of Local Government Finance: Case Studies from Romania, Bulgaria and Macedonia**, Local Government and Public Service Reform Initiative, Budapest, 2006, (39-61)
- NENKOVA Presiana, "Local Charges and Prices for Municipal Services in Bulgaria", **Economics and Organization**, Vol. 2, No. 2, 2004, (181-188)
- NIKOLOVA Pavlina, "Bulgaria: The Dawn of a New Era of Inclusive Subnational Democracy?", In **The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe**, Ed. John Loughlin, Frank Hendriks, Anders Lidström, Oxford University Press, 2011, (664-684)
- PEREIRA Artur Torres, Johan Sauwens, **Local and Regional Democracy in Bulgaria, Council of Europe**, The Congress of Local and Regional Authorities, September 2011, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1844369&Site=COE>

STOILOVA Desislava, Financial Decentralization and The Downturn: Evidence from Bulgaria, **Scientific Annals of the Alexandru Ioan Cuza University of Iasi : Economic Sciences Series**, Volume: 2010 Issue: LVII, (261-274)

<http://anale.feaa.uaic.ro/anale/resurse/fin14stoilova.pdf>

TTCHAVDAROVA Ginka, Stefan Ivanov, Emil Sarov, “*Local Government Budgeting Bulgaria*” in **Local Government Budgeting**, Ed. Mihaly Hogye, Local Government and Public Service Reform Initiative, Budapest, 2002, (155-212)

VODENICHAROV Alexander, “Local Government In Republic of Bulgaria” in **Local Government in the Member States of European Union: A Comparative Legal Perspective**, Ed. Angel-Manuel Moreno, National Institute of Public Administration, Spain, Madrid, 2012, (69-90)